

EEN STERKERE RECHTSSTAAT

PUBLIEKSVERSIE

Deze uitgave is een verkorte versie van het advies *'Een sterkere rechtsstaat. Verbinden en beschermen in een pluriforme samenleving'* dat de Raad voor het Openbaar Bestuur in april 2020 heeft gepubliceerd.

Zie raadopenbaarbestuur.nl

Advies in het kort – De rechtsstaat is er om burgers te beschermen tegen bijvoorbeeld willekeur en corruptie. Ook houdt de rechtsstaat een samenleving met zo veel verschillende groeperingen als de Nederlandse bij elkaar. Er is geen reden om aan te nemen dat deze rechtsstaat in groot gevaar is, stelt de Raad. Wel is voortdurend onderhoud nodig om deze goed te laten functioneren. Alle ‘machten’ hebben hier invloed op: wetgevers, uitvoerders, rechters, ambtenaren en journalisten. Ook groepen burgers moeten vertrouwen hebben in de werking. Samen houden we de rechtsstaat draaiende. De Raad pleit voor een ‘agenda voor de rechtsstaat’ en adviseert het kabinet daar verschillende acties in op te nemen.

- *De moord op advocaat Derk Wiersum.*
- *Politici die rechters partijdigheid verwijten.*
- *De Belastingdienst die burgers in de kou laat staan.*

Drie voorbeelden uit de actualiteit waaruit je zou kunnen opmaken dat de rechtsstaat onder druk staat. In dit advies gaat de Raad na in hoeverre dat het geval is. En wat er nodig is om de rechtsstaat te versterken.

AANLEIDING: ZORGEN OVER DE RECHTSSTAAT

Vanuit verschillende kanten klinken zorgen over de staat van de rechtsstaat. We noemen er enkele:

Verstrikte burgers en struikelend bestuur

De dienstverlening van de overheid schiet soms tekort. Bijvoorbeeld als burgers in het woud van regels de weg kwijtraken en buiten de boot vallen, zoals rond de toeslagen van de Belastingdienst. Of als het economische belang van gaswinning in Groningen boven de veiligheid van mensen gaat. De samenleving ervaart dan niet de bescherming die ze van de overheid verwacht.

Politieke bemoeienis met rechtspraak

Zorgen zijn er ook wanneer politici kritiek hebben op rechters en daarmee de ‘scheiding der machten’ op de helling zetten. In sommige Europese landen (zoals Hongarije of Polen) proberen democratisch gekozen leiders meer controle te krijgen op de rechterlijke macht. Terwijl een kenmerk van de rechtsstaat nu juist onafhankelijke rechtspraak is. Ook in Nederland bleken in 2017 in verkiezingsprogramma’s van politieke partijen maatregelen te staan die botsen met fundamentele rechten en vrijheden van mensen, zoals het recht op een behoorlijk proces. Denk aan maatregelen rond terrorisme of vluchtelingen.

Georganiseerde criminaliteit

Een andere aantasting van de rechtsstaat is de georganiseerde criminaliteit. Door bijvoorbeeld witwassen en misbruik van vergunningen en subsidies infiltreert de onderwereld in de bovenwereld. Dit ondermijnt het hele systeem. De integriteit van het bestuur en van de hele samenleving is hierdoor in het geding.

Dergelijke ontwikkelingen zijn voor de Raad aanleiding geweest om te onderzoeken hoe het gesteld is met de rechtsstaat.

‘75 jaar na de Tweede Wereldoorlog lijken vrijheid, democratie en een sterke rechtsstaat vanzelfsprekende waarden. Maar wie de wereld beschouwt, realiseert zich hoe bijzonder het is te leven in een land waarin mensen zich veilig kunnen voelen. (...) De regering wil bouwen aan een samenleving waarin mensen zich zeker voelen en vertrouwen in de toekomst kunnen hebben, houden of herwinnen. Dat vertrouwen begint bij een sterke rechtsstaat die beschermt tegen criminaliteit, willekeur en machtsmisbruik.’

Passages uit de Troonrede van 2019

VRAAG: IS VERSTERKING NODIG?

De Raad heeft antwoord gezocht op drie vragen: hoe is het gesteld met de rechtsstaat in Nederland? In hoeverre staat die onder druk? En: is het nodig om die te versterken op onderdelen? Dit heeft geleid tot aanbevelingen over het onderhoud van de rechtsstaat. Doel van het advies is overheid en samenleving bewuster te maken van het belang van een goed functionerende rechtsstaat. Juist omdat met dat bewustzijn de rechtsstaat beter gaat functioneren.

Onderzoek aan de hand van de machten

De rechtsstaat is in dit advies bekeken aan de hand van de machten die op de rechtsstaat inwerken. Dat zijn de drie machten van de ‘trias politica’: de wetgevende macht, de uitvoerende macht en de rechtsprekende macht. Er is sprake van een ‘scheiding der machten’, maar ook van een ‘spreiding der machten’: er is niet één macht die het voor het zeggen heeft. Hoe functioneert dit? En behalve parlement, ministeries en rechtbanken vervullen nóg twee machten een functie. Dat zijn de ambtenaren en de nieuwsmedia. In dit advies lopen we ze langs.

In de context van de ‘civil society’

Er is alleen een rechtsstaat als mensen voelen dat die hen kan beschermen tegen willekeur en machtsmisbruik. Groepen mensen zijn georganiseerd in de

‘civil society’, het maatschappelijke middenveld. Dit midden is versnipperd geraakt door ontwikkelingen zoals het individualisme, en bovendien is ons land door de komst van migranten steeds diverser geworden. Er is minder snel consensus over hoe we goed met elkaar kunnen samenleven. Sommige burgers verliezen het contact met de instituties en het vertrouwen erin. Een overheid die ‘responsief’ is neemt de publieke mening serieus, maar neemt niet als vanzelf de standpunten uit de samenleving over. Ook zwicht die niet voor maatschappelijke druk. Andersom betekent het dat de burger soms moet aanvaarden dat er beslissingen worden genomen die tegen zijn directe belangen ingaan.

Wat verstaan we onder ‘de rechtsstaat’?

We spreken van een rechtsstaat als de staat gebonden is aan het recht. Rechten en vrijheden van burgers worden beschermd. Niet alleen tegen medeburgers, maar ook tegen (machtsmisbruik van) de overheid. In – meer specifiek – een democratische rechtsstaat ligt daarbij ook de macht bij het volk.

ANTWOORD: DE RECHTSSTAAT FUNCTIONEERT; WEL IS ONDERHOUD NODIG

De Raad stelt op basis van zijn analyse dat er niet direct een grote dreiging is voor de rechtsstaat in Nederland. Wel kunnen alle ontwikkelingen bij elkaar tot problemen gaan leiden en de samenleving schade gaan toebrengen. Er is daarom onderhoud nodig van de ‘machine’ die de rechtsstaat is.

Nederland doet het best goed

Het gaat best goed met onze rechtsstaat. Nederland staat wereldwijd al jaren in de top vijf van landen met een goed functionerende rechtsstaat. Er worden geen rechters ontslagen, en media kunnen kritisch berichten. De machten zijn behoorlijk in balans. Af en toe wordt die balans even verstoord: een politicus wordt vervolgd voor discriminatie, een burgemeester negeert het grondrecht om te mogen demonstreren, of inlichtingendiensten luisteren journalisten af. Maar het evenwicht wordt daarna weer hersteld. Ook het draagvlak voor de rechtsstaat en de waardering die Nederlanders daarvoor hebben, is in het algemeen groot, blijkt uit onderzoek.

De rechtsstaat verbindt en beschermt mensen

In een samenleving met zo veel verschillen biedt de rechtsstaat stabiliteit. Sociale verbanden zijn losser geworden, ‘ieder voor zich’ viert hoogtij, en ons vermogen om met verschillen om te gaan neemt af. Mensen kunnen desondanks vreedzaam samenleven omdat de rechtsstaat waarden beschermt zoals

tolerantie, gelijkwaardigheid en menselijke waardigheid. De rechtsstaat is een waarborg tegen willekeur. En bovendien de kracht die ons het sterkste verbindt in ons pluriforme land. Iedereen is immers gehouden aan het recht.

Er is wel slijtage zichtbaar – onderhoud is nodig

Vanzelfsprekend is deze werking niet. De rechtsstaat functioneert alleen goed als alle spelers de waarden van de rechtsstaat onderschrijven. De Raad ziet echter tekenen van slijtage. Daarvan is sprake als de overheid zich bijvoorbeeld niet aan de eigen regels houdt. Als het besef van het belang van de rechtsstaat gebrekkig is ontwikkeld bij politici, bestuurders, ambtenaren en media. Er is weinig aanleiding tot acute zorg, maar het systeem moet wel aan de ondergrens blijven voldoen.

Oproep aan kabinet: stel een rechtsstaatagenda op

Om de rechtsstaat te versterken adviseert de Raad dat het kabinet een agenda voor de rechtsstaat opstelt. Met die agenda kan de machine worden bijgesteld. De scheiding der machten lijkt een vaststaand, statisch gegeven, maar niets is minder waar. De rechtsstaat krijgt juist vorm in voortdurende interactie tussen alle partijen. Macht en tegenmacht zijn daarvoor essentieel. Voor een draaiend systeem van *checks and balances* moet iedere macht in de rechtsstaat de verantwoordelijkheid van elk van de andere machten respecteren. Ieder op zijn eigen stoel. Dit alles om het vertrouwen van de burger in de rechtsstaat te behouden en te versterken.

Politiek en parlement moeten gedegen afwegen wat in het algemeen belang is. De afgelopen twintig, dertig jaar is vooral de economische invalshoek daarbij dominant geweest. Maar de overheid is geen bedrijf en de burger geen klant. Dat de aandacht verschuift van efficiëntie naar kwaliteit, vindt de Raad een goede ontwikkeling. Een sterke rechtsstaat mag wat kosten. Met de agenda wordt geïnvesteerd in de kwaliteit van de rechtsstaat. En daar heeft de burger ook veel aan. Een onafhankelijke commissie moet periodiek monitoren hoe die agenda ervoor staat.

ONDERBOUWING: ZES INVLOEDEN OP DE RECHTSSTAAT

De Raad heeft geanalyseerd hoe de klassieke machten – de wetgevende, de uitvoerende en de rechtsprekende – functioneren. Ook andere invloeden werken op de ‘machine’ van de rechtsstaat in en houden die in evenwicht: de ambtenarij, de media en ook het middenveld. Hoe staat het ervoor en welke problemen zijn in zicht gekomen?

WETGEVERS – functie uitgehold

De wetgevende macht ligt bij de regering en het parlement gezamenlijk: Eerste en Tweede Kamer moeten de wetten aannemen. Twee ontwikkelingen hollen deze functie uit.

Open normen veroorzaken uitholling én overdaad aan regels

Steeds vaker maakt de wetgever gebruik van zogeheten open normen. De wet is dan niet dichtgetimmerd, maar is onder verschillende omstandigheden anders in te vullen. Denk aan de zorgplicht om bijvoorbeeld elk kind een passende onderwijsplek te bieden. Het openbaar bestuur heeft daarbij een zekere ruimte om maatwerk te leveren. Maar een waarschuwing is op z'n plaats. Als ánderen de norm gaan stellen (regering, ambtenarij, private partijen of de rechter), dan holt dat de functie van de wetgever uit. Ook kunnen de open normen juist leiden tot te veel regels – dit noemen we de regelparadox. Uitvoeringsorganisaties komen dan zelf met precieze regelingen of protocollen om onzekerheid over de uitvoering weg te nemen of rechterlijke uitspraken te vermijden.

Toch is er geen weg meer terug. Open normen zijn niet meer weg te denken. Simpelweg omdat maatschappelijke vraagstukken te complex zijn om alles te kunnen vastleggen. Het is daarom zaak de tekortkomingen ervan weg te nemen, bijvoorbeeld met compenserende maatregelen.

Besturen via akkoorden maakt wetgever ‘stempelmachine’

Ook op een andere manier ligt uitholling op de loer. Er worden vaker coalities gevormd van verschillende maatschappelijke partijen en overheden samen. Zij sluiten akkoorden, maar hoe komt die besluitvorming tot stand? Sommigen zien hierin het gevaar dat de wetgever een soort stempelmachine wordt: ze stellen niet zelf de regels op, maar staan voor een voldongen feit.

UITVOERDERS – gezag onder druk

De uitvoerende macht ligt bij het openbaar bestuur.
Op rijksniveau is dat de regering. Die voert de wetten uit.
Het gezag van deze uitvoerders komt onder druk te staan.

Verschillen in uitvoering leiden tot minder vertrouwen en nieuwe regels

Alle bestuurders vinden wel eens dat regels in de weg zitten. Ze willen meer mogelijkheden om ongewenste situaties naar eigen inzicht aan te pakken. Die rek heeft een risico. Als de aanpak te ver uiteenloopt, dan verliezen mensen vertrouwen in de regels. Er treedt een legitimiteitsprobleem op: hoe zijn die verschillen te rechtvaardigen? Bovendien: wanneer een bepaalde invulling het parlement niet bevalt, wordt al snel de bewindspersoon naar de Kamer geroepen om zich te verantwoorden. En anders doen toezichthouders, ombudsmannen, rekenkamers of media dat wel. De reactie daarop kan zijn dat bestuurders risico's gaan mijden. Na een incident beloven ze gelijk nieuwe regels, ze schieten in de incident-regel-reflex.

Overheid houdt zich niet altijd aan eigen regels

In een rechtsstaat houdt de overheid zich aan de eigen regels. In zaken zoals de uitvoering van de toeslagen door de Belastingdienst is dit onvoldoende gebeurd. Mensen werden onterecht bestempeld als fraudeur en ze werden niet eerlijk en behoorlijk behandeld, stelde een commissie onder leiding van oud-minister Donner. Ook zulke 'dossiers' zetten het gezag onder druk. In een gedegen proces van besluitvorming en uitvoering worden alle belangen tegen elkaar afgewogen om te kunnen beslissen wat wenselijk is.

RECHTERS – overbelast en bekritiseerd

De rechtsprekende macht beoordeelt of de wet goed wordt toegepast. Dit doen bijvoorbeeld rechtbanken en gerechtshoven.

De rechtspraak is overbelast, economische argumenten overheersen

Van alle machten heeft de rechtsprekende macht onder burgers het meeste vertrouwen. Gelukkig maar. Een burger moet kunnen bouwen op de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de rechter. Toch heeft deze macht het moeilijk. Rechters zijn overbelast en de kosten zijn niet onder controle. Dit leidt tot bijvoorbeeld bezuinigingen op de gesubsidieerde rechtsbijstand, terwijl de rechtsstaat er voor iedereen moet zijn.

Rechters op de stoel van het bestuur?

In kwesties als CO₂-uitstoot en stikstof is het kabinet op de vingers getikt door de rechter. Dat geeft ongemak bij politici. Ze nemen de rechter publiekelijk de

maat, en volgens een analyse van dagblad *Trouw* leidt het tot uitstelgedrag van ministers en staatssecretarissen. Ook komt de vraag op of rechters te veel invloed hebben op beleid. Regering en parlement hebben kritiek op rechterlijke uitspraken, zoals in de zaak die Urgenda aanspande. Nederland moest meer doen om de klimaatdoelstellingen te halen. De Staat vindt dat de politiek hierover moet beslissen. De Hoge Raad ziet dat anders: het is aan de rechter om te beoordelen of de besluitvorming binnen de grenzen van het recht is gebleven. Deze strijd houdt wellicht de machten in evenwicht, maar kan tegelijk het overheidsgezag schaden. Bovendien: worden rechters op deze manier gedwongen om inhoudelijke normen te stellen?

AMBTENAREN – genoeg tegenspel?

Ook de ambtelijke professionaliteit heeft invloed op het functioneren van de rechtsstaat.

Ambtenaren worden politiek ‘ingezogen’

De verhouding tussen politieke bestuurders en ambtelijke professionals verandert. Dat komt onder meer door de netwerksamenleving, waarin minder hiërarchisch wordt gewerkt. Maar ook door de verschuiving van feiten naar emotie. Bestuurders stellen hoge eisen aan de ambtelijke loyaliteit. Ambtenaren helpen de bestuurder meer dan voorheen zich staande te houden in het krachtenveld, waar ze eerst vooral beleidsinhoudelijk adviseerden. Dat vraagt laven in hun handelen: wat is rechtmatig, doelmatig en legitiem? Soms schiet daarvoor hun besef van de beginselen van de rechtsstaat tekort.

Is het beleid nog uitvoerbaar?

Het blijkt bovendien ingewikkeld om de dienstverlening van de overheid op peil te houden. Grootscheepse organisatieveranderingen vanuit efficiency-denken hebben problemen veroorzaakt in de uitvoering. Bijvoorbeeld bij de politie, de gemeente en organisaties als het UWV en de Belastingdienst. De Raad waarschuwt voor overschatting van de uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid van regels. Uitvoeringsorganisaties moeten voldoende tegenspel kunnen bieden.

MEDIA – bezuinigingen

Ook de vrije pers controleert in een rechtsstaat de macht. Die heeft te lijden onder bezuinigingen.

Verdienmodel onder druk

Nederland staat hoog op de internationale lijstjes van persvrijheid en informatiegaring. Het publieke belang van onafhankelijke en veelkleurige nieuwsvoorziening wordt daarmee gediend. Maar er zijn ook zorgen. Bezuinigingen op de

publieke omroep en teruglopende advertentie-inkomsten knagen aan de kwaliteit van de journalistiek. De druk om geld te verdienen wint het van het creëren van publieke waarde. Platforms als Google en Facebook rukken op. Het is van belang dat veel verschillende perspectieven vertegenwoordigd blijven in het medialandschap.

MAATSCHAPPELIJK MIDDENVELD – instituties zijn van niemand meer

Georganiseerde groepen burgers worden wel de ‘civil society’ genoemd, het maatschappelijke middenveld. Zij vormen geen zesde macht, maar burgers moeten wel ervaren dat de rechtsstaat voor hen werkt.

Legitimiteit van poldermodel neemt af?

Nederland is altijd goed geweest in polderen: in overleg met allerlei maatschappelijke instituties bijvoorbeeld de sociale zekerheid vormgeven. Die instituties zoals vakbonden zorgen voor draagvlak, maar ze zijn inmiddels van niemand meer. Wie vertegenwoordigen ze nog? En hoeveel legitimiteit hebben ze dan? Toch wordt beleid nog steeds ‘in de polder’ gemaakt. Kijk maar naar het moeizaam bereikte pensioenakkoord.

Het perspectief van de burger staat onvoldoende voorop

Burgers willen zich wel aan de regels houden, maar kunnen dat eenvoudigweg niet altijd. Hun ‘doenvermogen’ is beperkt, zoals de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid het noemt. Hun capaciteiten en vaardigheden schieten tekort. Mensen willen vooral een eerlijke en begripvolle overheid die snel reageert en hen met kennis van zaken op weg helpt. Probleem is alleen dat een benadering die rekening houdt met het doenvermogen, niet goed past in het juridisch denken. Kun je afwijken van regels als gelijke behandeling nou juist een kernpunt is van een rechtsstaat? Dat pleit voor een responsieve rechtsstaat, eentje waarin het perspectief van de burger voorop staat. Er moet meer aandacht komen voor de consequenties van een wet voor de burger.

Samenvattend: rechtsstaat niet acuut in gevaar, wel kwetsbaar

Niet één van de geconstateerde problemen hierboven is op zichzelf een grote dreiging voor de rechtsstaat. Bij elkaar opgeteld kunnen ze echter wel leiden tot kwetsbaarheid. Het is daarom van belang het bewustzijn van het belang van de rechtsstaat te vergroten. Dat begint met kennis en een helder beeld van de ‘rechtsstatelijke praktijk’ waarbinnen mensen functioneren. Politici, bestuurders, rechters, ambtenaren, journalisten en ook ‘gewone mensen’. Iedereen draagt bij aan de rechtsstaat.

UITWERKING: EEN AGENDA VOOR DE RECHTSSTAAT

De Raad ziet de nationale overheid als de hoeder van de rechtsstaat. Niet als exclusieve verantwoordelijke daarvoor; we maken de rechtsstaat immers samen. Wél als initiatiefnemer om een cultuur te bevorderen waarin de rechtsstaat gedijt. Een middel dat de Raad het kabinet hiervoor aanraadt, is een agenda voor de rechtsstaat. Het kabinet kan deze agenda laten ontwikkelen; drie ministers kunnen hierin voorop lopen: die van Justitie en Veiligheid, van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, en die voor Rechtsbescherming. Laat verder een onafhankelijke commissie monitoren hoe het met deze agenda verloopt.

Waarom een agenda?

Een cultuur waarin de rechtsstaat gedijt, is aan verandering onderhevig. Hoe we met formele structuren en kaders omgaan is geen vaststaand gegeven. De rechtsstaat moet op de collectieve agenda komen. Het moet bijvoorbeeld voor overheidsorganisaties vanzelfsprekend zijn dat ze in hun besluiten steeds de belangen van de rechtsstaat meewegen, en dat autoriteiten handelen in de geest van de rechtsstaat. Dit moet ook burgers inspireren om de rechtsstaat te dragen en te bewaken. Ideeën en *best practices* kunnen worden uitgewisseld om die cultuur te bevorderen.

Zo'n agenda is naar goed voorbeeld van de Europese Commissie. Die heeft een rechtsstaatagenda ontwikkeld met concrete maatregelen om de rechtsstaat in de Europese Unie te versterken. De Raad adviseert iets soortgelijks ook in Nederland te doen.

Wat moet er op die agenda komen?

De agenda moet een programma bevatten om de rechtsstaat te verstevigen. Enkele suggesties van de Raad hiervoor aan het kabinet:

- **Wetgeving:** doordenk de veranderende rol van de wetgever (met meer corrigerend vermogen en een sterkere onderzoeksfunctie van de Tweede Kamer). Vraag verder bijvoorbeeld advies bij de Raad van State over het ontwerp van het wetgevingsproces in de moderne rechtsstaat.
- **Uitvoering:** geef als nationale overheid zelf het goede voorbeeld bij de aanpak van maatschappelijke vraagstukken. Breng ook het gesprek op gang tussen bestuurder en ambtenaren over hoe besluiten tot stand komen.
- **Rechtspraak:** onderzoek de mogelijkheden om de rechtspraak te ontlasten. Niet alle geschillen hoeven opgelost te worden via (dure) rechtspraak.

- **Ambtenarij:** school ambtenaren (en openbaar bestuur) geregeld bij in politiek-ambtelijke verhoudingen en beginselen van de rechtsstaat. Bouw tegenkrachten in die toetsen of beleidsplannen stroken met de waarden van de rechtsstaat.
- **Media:** waarborg het veelkleurige medialandschap en de journalistieke onafhankelijkheid (bijvoorbeeld zodat journalisten hun bronnen beter kunnen beschermen).

Hoe kwam dit advies tot stand?

Voor dit advies is in 2019 en 2020 gesproken met tientallen betrokkenen. Vertegenwoordigers van bijvoorbeeld politiek en bestuur, universiteiten, Raad van State, Nationale Ombudsman en de Nederlandse vereniging voor Journalisten. (Een complete lijst staat in het advies.) Zij leverden waardevolle inzichten. De analyse komt voor rekening van de Raad zelf. Die analyse en de ideeën die eruit voort zijn gekomen, heeft de Raad vervolgens getoetst bij deskundigen en besproken op conferenties met burgemeesters.

DE RAAD VOOR HET OPENBAAR BESTUUR

is een onafhankelijk adviesorgaan van de regering en het parlement. De ROB adviseert – gevraagd of op eigen initiatief – over de inrichting en het functioneren van het openbaar bestuur en de beleidsmatige aspecten van financiële verhoudingen tussen Rijk, gemeenten en provincies.

Extra aandacht gaat uit naar de beginselen van democratie en rechtsstaat.

WETTELIJKE VERANKERING

De ROB is ingesteld bij Wet van 12 december 1996 (Wet op de raad voor het openbaar bestuur, Staatsblad 1996, nr. 623). Per 1 juli 2017 is de adviesfunctie van de Raad voor de financiële verhoudingen (Rfv) overgedragen aan de Raad voor het Openbaar Bestuur. De Rfv was ingesteld bij wet van 21 februari 1997.

De geschiedenis van de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) gaat terug tot in 1960. Toen werd de Raad voor de gemeentefinanciën (Rgf) opgericht. In 1965 werd de Raad voor de Territoriale Decentralisatie (RTD) ingesteld. Beide zijn voorlopers van de huidige Raad voor het Openbaar Bestuur.

WERKWIJZE

Adviesaanvragen kunnen van alle ministeries en van de beide Kamers der Staten-Generaal afkomstig zijn. De ROB baseert zijn adviezen op bestuurlijke kennis en ervaring, state-of-the-art wetenschappelijke inzichten en kennisname van opinies en inzichten uit de samenleving. Ook via andere activiteiten (lezingen, rondetafelgesprekken, congressen, inleidingen) levert de ROB een bijdrage aan het politiek-bestuurlijke en maatschappelijke debat over het functioneren van het openbaar bestuur en de democratie.

SAMENSTELLING

De Raad bestaat uit een voorzitter en acht leden die worden benoemd bij Koninklijk Besluit. Zij zijn geselecteerd op basis van hun deskundigheid en maatschappelijke ervaring. Daarnaast kan de Raad voor projecten tijdelijke raadsleden aanstellen.

STAF

Een compacte staf ondersteunt de ROB. De secretaris en zijn medewerkers leggen over hun werk verantwoording af aan de Raad.

ADRESGEGEVENS

Bezoekadres: Korte Voorhout 7

Postadres: Postbus 20011,
2500 EA Den Haag

T 070 426 7540

E info@raadopenbaarbestuur.nl

www.raadopenbaarbestuur.nl

@Raad_ROB

Uitgave: Raad voor het Openbaar Bestuur

Tekst: Jeanine Mies

Vormgeving: Studio Tint, Den Haag

ISBN/EAN 978-90-5991-128-4

Den Haag, april 2020

© Raad voor het Openbaar Bestuur

Kijk op raadopenbaarbestuur.nl voor het volledige advies:

'Een sterkere rechtsstaat. Verbinden en beschermen in een pluriforme samenleving'